

Cultuurhistorie

In deze paragraaf worden de verschillende cultuurhistorische waarden in de nabijheid van het plangebied benoemd en wordt besproken op welke wijze met de cultuurhistorische waarden wordt omgegaan.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Beschrijving

Het plangebied is gelegen binnen het gebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De gehele Nieuwe Hollandse Waterlinie is een rijksmonument en dient daardoor beschermt te worden en in de plannen worden opgenomen.

De kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse waterlinie worden in het Barro¹ als volgt omschreven:

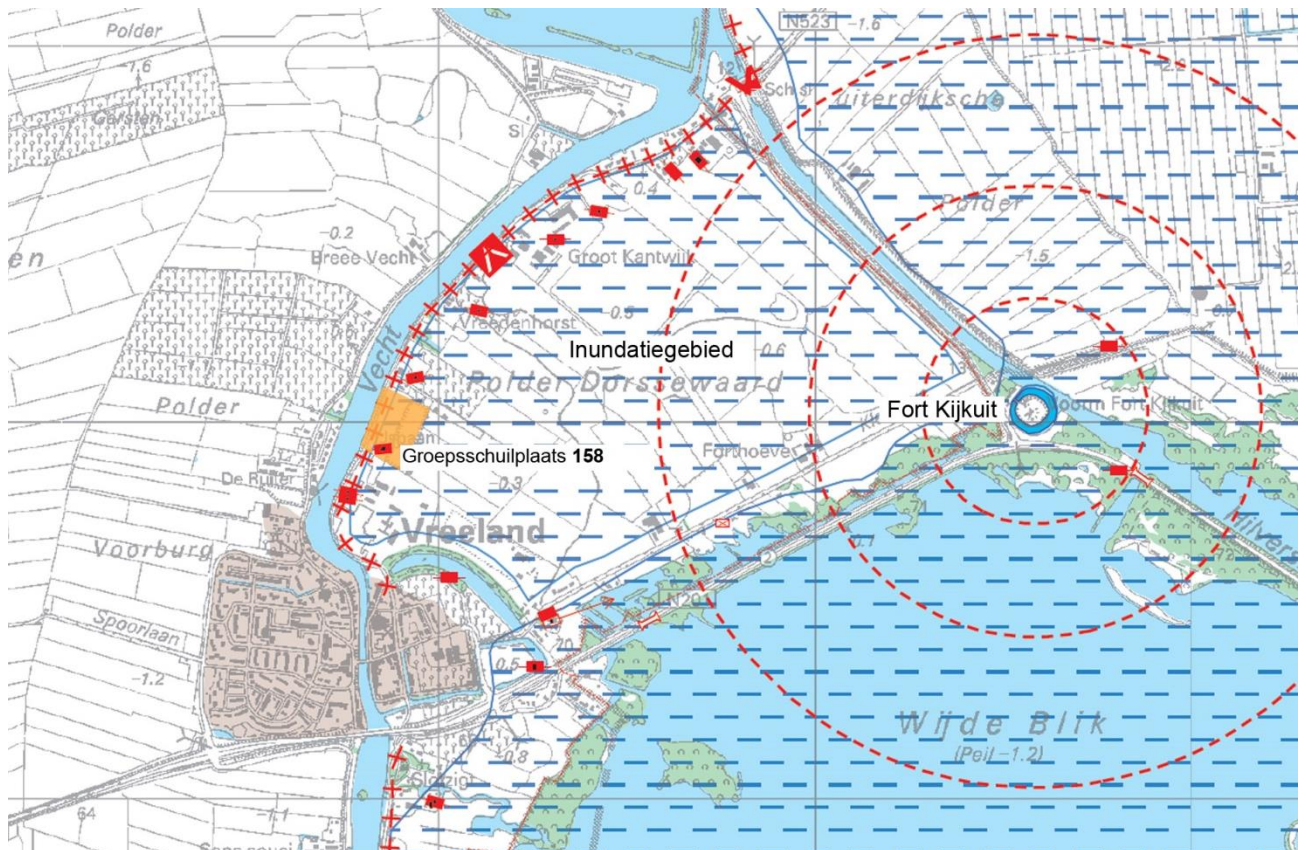
1. Het unieke, in samenhang met het landschap ontworpen negentiende en twintigste-eeuwse hydrologische en militairverdedigingsstelsel, bestaande uit:
 - inundatiegebieden;
 - zone met verdedigingswerken als forten, batterijen, lunetten, betonnen mitrailleurkazematten en groepsschuilplaatsen in hun samenhang met de omgeving;
 - voormalige schootsvelden (visueel open) en verboden kringen (merendeels onbebouwd gebied) rondom de forten;
 - waterwerken als waterlichamen, sluizen, inlaten, duikers, en dijken functionerend in samenhang met verdedigingswerken en inundatiegebieden;
 - overige elementen als beschutte wegen, (resten van) loopgraven en tankgrachten;
 - de landschappelijke inpassing en camouflage van de voormalige militaire objecten;
 - de historische vestingstructuur van de vestingsteden Muiden, Weesp, Naarden, Nieuwersluis, Gorinchem en Woudrichem;
2. Grote openheid;
3. Groen en overwegend rustig karakter.

Binnen het plangebied bevindt zich groepsschuilplaats 158 (type P, datering 1939-1940). Dit is een standaardtype schuilplaats en gebouwd in de mobilisatieperiode vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Het type P verwijst naar Piramide wat duidt op de karakteristieke vorm van het bouwwerk. Een groepsschuilplaats is circa 8,2 m lang, 6,5 m breed en 4,85 m hoog en bestaat uit muren van 1,5m dik zwaar gewapend beton². De schuilplaatsen waren bedoeld voor tien tot twaalf militairen die hier konden schuilen tijdens artilleriebeschietingen. De groepsschuilplaatsen hadden geen actieve gevecht functie en je kon in de schuilplaats geen mitrailleurs of kanonnen opstellen. De groepsschuilplaatsen lagen vaak verspreid in het landschap en waren gekoppeld aan loopgraven. Deze loopgraven zijn in de loop der tijd verdwenen.

Op de volgende kaart is aangegeven hoe het plangebied met daarbij de bijbehorende is gelegen ten opzichte van het dichtstbijzijnde fort (Fort Kijkuit) en het bijbehorende inundatiegebied. In de nabijheid van het plangebied bevinden zich een aantal elementen van de waterlinie waaronder enkele vergelijkbare groepsschuilplaatsen.

¹ Bron: Barro, Bijlage 8: Kernkwaliteiten van de erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde

² Bron: www.hollandsewaterlinie.nl en rijksdienst voor cultureel erfgoed

Kaart met de locatie van groepsschuilplaats 158 en fort Kijkuit (bron: Digitale Atlas Nieuwe Hollandse Waterlinie)

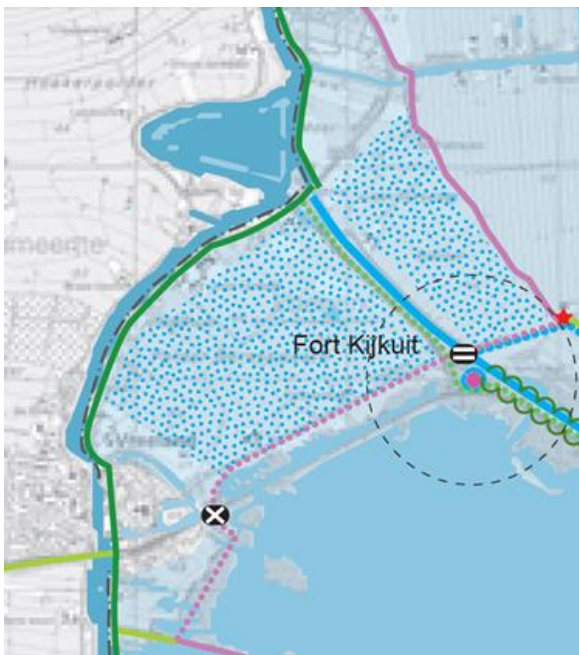
Referentiebeeld van een groepsschuilplaats type P (hier in de buurt van Vuren)

Omgang met de cultuurhistorische waarden in dit bestemmingsplan

Er is in onderhavig bestemmingsplan rekening gehouden met de cultuurhistorische waarden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en met name de bescherming van groepsschuilplaats 158.

- De beleefbaarheid van het open poldergebied (de Dorssewaard) als inundatiegebied blijft volledig behouden.
- Ten behoeve van de aanleg van de aanlegplaatsen wordt groepsschuilplaats 108 beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt. De beplanting en bebouwing die in de huidige situatie het zicht op de groepsschuilplaats ontnemt wordt verwijderd. De nieuwe bebouwing wordt op een dusdanige afstand van de groepsschuilplaats gerealiseerd, dat de schuilplaats beter dan in de huidige situatie als een zelfstandig object is te ervaren.

- De nieuwe ontwikkeling biedt kansen om de schuilplaats te restaureren en geschikt te maken voor educatieve doeleinden.
- De realisatie van het plan maakt het tevens mogelijk om het Liniepad te realiseren. Het Liniepad heeft tot doel verschillende elementen beter bereikbaar te maken. Hiervoor zijn verschillende opties denkbaar. Volgens de Ambitiekaart Nieuwe Hollandse Waterlinie kan sprake zijn van een directe verbinding tussen de kern Vreeland naar Fort Kijkuit langs de Kleizuw (roze stippellijn in onderstaand kaartfragment). Volgens de kaart uit de Nota Landschappelijke en uitgangspunten Vreeland kan ook sprake zijn van een verbinding langs de Oude Vecht, de rand van de nieuwe woonwijk Vreeland-Oost en de Vecht.
- De gewenste vernatting (blauwe stippen in onderstaand kaartfragment van de Ambitiekaart Nieuwe Hollandse Waterlinie) van het inundatiegebied ligt binnen het plangebied. Deze gewenste vernatting wordt door de voorgenomen ontwikkeling niet gehinderd.

Uitsnede uit de Ambitiekaart Nieuwe Hollandse Waterlinie (links) en Uitsnede uit visiekaart uit Nota Landschappelijke en uitgangspunten Vreeland (rechts)

De Utrechtse Vecht

Beschrijving

In de middeleeuwen was de Utrechtse Vecht een belangrijke scheepvaartbinding tussen Zuiderzee enerzijds en de Rijn anderzijds. Grote steden in de nabijheid zoals Amsterdam en Utrecht kwamen mede door de Vecht tot grote bloei. In de 17^e eeuw werd de Vecht populair bij Amsterdamse kooplieden en zij lieten veel nieuwe buitenplaatsen bouwen en bestaande middeleeuwse kastelen verbouwen. Door de het verval van de economie in Nederland in de laat 18^e en begin 19^e eeuw zijn veel buitenplaatsen gesloopt, maar ondanks dat zijn er een aantal fraaie buitenplaatsen overgebleven.

Kleine delen van de Vecht zijn in de loop der tijd gekanaliseerd of doorgestoken, maar in tegenstelling tot de grote rivieren is er van grootschalige kanalisatie geen sprake. Langs de Utrechtse Vecht bevinden zich smalle oeverwallen waarop door de eeuwen heen de bebouwing zich heeft ontwikkeld. Op de smalle oeverwallen zijn aan beide zijden dicht op de rivier smalle wegen aanwezig. De huidige wegen zijn in het verleden gebruikt als jaagpad of trekweg voor de trekschuiten tussen Amsterdam en Utrecht. Deze jaagpaden zijn veelal nog steeds aanwezig en zijn inmiddels gebruikt als lokale ontsluitingswegen voor de boerderijen en de landhuizen die langs de Vecht gesitueerd zijn.

Uitsnede van de historische kaart rond 1900 en de huidige topografische kaart. Duidelijk zichtbaar de wegen die pal langs de vecht loopt en diende als jaagpad en ontsluiting van de omliggende bebouwing

Omgang met de cultuurhistorische waarden in dit bestemmingsplan

- In het bestemmingsplan wordt de oorspronkelijke locatie van de jaagpad, de huidige Bergseweg gehandhaafd. Hierdoor is de doorlopende lijn van de Bergseweg gegarandeerd die slecht wordt onderbroken door een smalle doorgang voor de pleziervaart met een kleine brug voor het auto- en fiets-verkeer.
- De oeverwal wordt over een korte afstand vergraven en de primaire waterkering wordt doorbroken. De doorbreking en de vergraving van de oeverwal is minimaal wat nodig is om de aanlegplaatsen goed te laten functioneren. Om de oeverwal zoveel mogelijk in tact te laten is ervoor gekozen geen open haven te realiseren, maar een haven die met een relatief smalle doorgang met de Vecht is verbonden. Ook is de haven dicht tegen de vecht gesitueerd, zodat de aantasting op de open polder wordt geminimaliseerd.
- Doorkijk vanaf de Bergseweg op Polder Dorssewaard wordt gehandhaafd doordat grootschalige beplanting en bebouwing bij de aanlegplaatsen ontbreken.

Overige cultuurhistorische waarden

In de directe omgeving bevinden zich veel cultuurhistorische waarden, maar deze hebben niet directe invloed op het de ingreep van het projectgebied. Aan de zuidzijde grenst het plangebied aan de kern Vreeland. De kern Vreeland heeft een grote cultuurhistorische waarde. Met name de bebouwing langs de aan de Vecht gelegen Voorstraat geven de kern een waardevol dorpsgezicht. Ook enkele aan de westzijde van de Vecht gelegen percelen en de aan de oostzijde gelegen gronden van het voormalige kasteel Vredelant zijn als beschermd dorpsgezicht aangewezen door de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg. De dode arm van de Oude Vecht vormt de noordoostelijke begrenzing van het beschermd dorpsgezicht. De realisatie van de aanlegplaatsen heeft geen enkel effect op deze overige cultuurhistorische waarden.